

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานและศาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม จำเป็นต้องใช้มาตรการบังคับทางอาญา ซึ่งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่ การเรียก การจับ การควบคุม การค้น การขัง การจำคุก และการปล่อยตัว โดยล้วนแต่เป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้งสิ้น โดยเฉพาะการควบคุมตัวระหว่างคดี ซึ่งเป็นการนำตัวบุคคลเข้ามาอยู่ในอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมตัวระหว่างสอบสวน หรือควบคุมระหว่างการพิจารณาคดีของศาลก็ตาม ย่อมทำให้เขาไม่สามารถหาพยานหลักฐานเข้าต่อสู้ได้อย่างเต็มที่ จึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง และเคร่งครัดต่อหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดโดยขอบเขตที่จำกัด และไม่ใช่ว่ารัฐจะกระทำการใดอันเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นไม่ได้เลย เพียงแต่จะต้องกระทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้น้อยที่สุด และต้องให้เกิดความเป็นธรรมในการดำเนินคดีกับทุกฝ่ายด้วย

ในทางปฏิบัตินั้น การสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจมักไม่คำนึงถึงเหตุความจำเป็นในการเอาตัวผู้ต้องหาไปไว้ในอำนาจรัฐแต่อย่างใด แต่มักจะร้องขอให้ศาลออกหมายจับไว้ก่อน เพื่อสรุปสำนวนทำความเห็นทางคดีส่งไปยังพนักงานอัยการและจำนำคดีออกจากสารบบของโรงพักเพื่อให้จำนวนคดีลดลง โดยเฉพาะความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ด้วยแล้ว กฎหมายเอื้ออำนวยให้ออกหมายจับได้เลย โดยไม่ต้องมีการเรียกผู้ต้องหา ก่อน และทุกครั้งที่ยังกุมผู้ต้องหาตามหมายได้แล้ว ก็ต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นสูงไว้ให้ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมตัวขึ้นตำรวจนานถึง 48 ชั่วโมง และพาไปฝากขังต่อนานได้ถึง 84 วัน โดยอ้างเหตุผลว่าอยู่ในระหว่างสอบสวน ยังสอบสวนไม่เสร็จสิ้น ทั้งๆ ที่หากไม่มีการจับผู้ต้องหานั้น ก็มิได้ทำให้การสอบสวนขัดข้องหรือดำเนินต่อไปไม่ได้แต่อย่างใด

และเนื่องจากการออกหมายจับผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา เป็นจุดเริ่มต้นของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ซึ่งถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ หากมีการจับกุมและนำตัวไปขังระหว่างสอบสวน ย่อมเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหานั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการต่อสู้คดีอย่างเสรี เพราะถึงแม้ว่าผู้ต้องหา

จะมีสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว แต่ก็มีไว้ว่าทุกคนจะได้รับสิทธินั้น มิฉะนั้นจะกลับกลายเป็นว่าคนมีฐานะทางสังคมมากกว่าย่อมมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้มากกว่าผู้ยากไร้ ดังนั้น การจับกุมจึงควรเป็นวิถีทางน้อยที่สุดที่จะเลือกใช้กับผู้ต้องหา โดยคำนึงถึงหลักความจำเป็นที่แท้จริงเท่านั้น

การสอบสวนต้องกระทำโดยอาศัยหลักการสอบสวนคดีอาญาที่เรียกว่าหลักความเป็นภาวะวิสัย และหลักฟังความทุกฝ่าย ซึ่งต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง การรวบรวมหลักฐานจะต้องรอบคอบและเป็นประโยชน์แก่ตัวผู้ต้องหาด้วย ไม่ใช่เลือกปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะที่เป็นการเอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ หรือมุ่งแต่จะเอาผิดผู้ต้องหาอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลที่ตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาเลย ดังนั้น เมื่อมีผู้เสียหายมาร้องทุกข์กล่าวโทษแต่ฝ่ายเดียว พนักงานสอบสวนจึงควรที่จะรับฟังทุกฝ่ายและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้แก้ต่างคดีตัวเองอย่างเต็มที่และเป็นธรรมในฐานะประธานในคดี โดยควรจะต้องออกหมายเรียกเพื่อให้ผู้ต้องหาทราบเสียก่อน ทั้งนี้ หากผู้ต้องหาไม่มาพบพนักงานสอบสวนตามหมายเรียก ก็เป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนไปร้องขอให้ศาลออกหมายจับได้

การไม่มาพบตามหมายเรียก อาจมีเหตุผลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเพราะคือดิ่ง หลบหนี ไม่อยากมาโดยเจตนา หรือไม่มาพบเพราะไม่ทราบว่ามีการหมายเรียกมาถึงที่บ้าน เพราะตัวไปทำธุระ หรืออาศัยอยู่ที่อื่น ก็เป็นเหตุให้พนักงานสอบสวนไปร้องขอให้ศาลออกหมายจับได้เช่นกัน และดังที่ได้กล่าวไว้ว่า พนักงานสอบสวนควรรับฟังทุกฝ่ายและเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาแก้ต่างคดีตัวเองอย่างเต็มที่และเป็นธรรมในฐานะประธานในคดี หากผู้ต้องหาไม่ได้เจตนาหลบหนี แต่ไม่ทราบว่ามีการหมายเรียกมาที่บ้าน ก็ควรที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาได้แก้ต่างในประเด็นนี้ด้วยเช่นกัน โดยนำพยานหลักฐานมาหักล้างข้อสันนิษฐานในการออกหมายจับ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุในการออกหมายจับ ไม่มีอยู่อีกต่อไปแล้ว เพื่อให้ศาลถอนหมายค้นและพาผู้ต้องหาเข้าสู่ขั้นตอนสอบสวนแบบปกติต่อไป และด้วยเหตุที่ได้วินิจฉัยมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในข้อ 5.2 ต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยขอเสนอแนะผลการศึกษาในเรื่องของเหตุแห่งการออกหมายจับ เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 โดยกำหนดให้มีเหตุจำเป็นที่ต้องนำตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจรัฐ หากผู้ต้องหาได้มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนียุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ไม่ควรออกหมายจับในทันที ควรที่จะมีหมายเรียกหรือหมายนำเพื่อนำตัวมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติเสียก่อน โดยต้องให้

ความสำคัญกับเหตุจำเป็นในการนำตัวผู้ต้องหาไปไว้ในอำนาจรัฐมากขึ้น โดยนำหลักเกณฑ์จากข้อกำหนดกฎโตเกียวและเหตุในการกักขังของประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลีมาปรับใช้ และเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมกำหนดวิธีการส่งหมายเรียกผู้ต้องหาและแนวทางแก้ไขเมื่อส่งหมายเรียกผู้ต้องหาไม่ได้ ให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ต้องหาจกได้ รับทราบถึงการถูกกล่าวหาได้อย่างรวดเร็ว โดยเห็นควรให้นำหลักเกณฑ์การส่งหมายเรียกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสิงคโปร์ มาใช้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วยด้วย และในปัจจุบันเรื่องของการเพิกถอนหมายจับไม่มีกฎหมายบัญญัติเหตุแห่งการเพิกถอนหมายจับหรือถอนหมายคืนไว้ เป็นการเฉพาะ จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68 ให้เพิ่มเหตุในการร้องขอให้ศาลเพิกถอนหมายจับนั้นเสีย ในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ได้อพยพหนี ย่อมถือได้ว่าเหตุแห่งการออกหมายจับได้หมดลงไปแล้ว จึงควรที่จะให้ผู้ต้องหานั้นสมัครใจมาพบพนักงานสอบสวนเพื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อไป

ข้อเสนอแนะในประเด็นปัญหาดังกล่าว เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องใน 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาการออกหมายจับผู้ต้องหาในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ขึ้นไป

ขอเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 รายละเอียดดังนี้

จากเดิมบัญญัติว่า

มาตรา 66 “เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือ

(2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น”

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี”

แก้ไขเพิ่มเติมข้อความดังนี้

มาตรา 66 “การออกหมายจับบุคคลใด ต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา และมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(1) หลบหนี หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานซึ่งจะทำให้เจ้าพนักงานรวบรวมพยานหลักฐานได้ยากขึ้น

(3) ก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

การออกหมายจับโดยอาศัยเหตุ (1), (2) และ (3) ให้คำนึงถึงความเหมาะสมกับลักษณะและความร้ายแรงของความคิด บุคลิกภาพและภูมิหลังของผู้กระทำความผิด การคุ้มครองสังคม และสิทธิของผู้เสียหายเป็นสำคัญ”

เดิมที่การออกหมายจับผู้ต้องหาโดยอาศัยเหตุความร้ายแรงของความคิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี ขึ้นไป โดยไม่ต้องมีพฤติการณ์อื่นประกอบ แม้จะชอบด้วยกฎหมาย แต่กฎหมายดังกล่าวนี้ไม่มีความเป็นธรรมกับผู้ต้องหาแต่อย่างใด เพราะเป็นการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ต้องหาโดยขัดต่อหลักนิติธรรม และเป็นการเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ อันเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ทั้งยังขัดต่อหลักความจำเป็นในการนำตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ จึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 โดยนำหลักการควบคุมตัวตามข้อกำหนดคกฏโตเกียว ข้อที่ 2.3 ข้อที่ 2.6 ข้อที่ 3.2 และข้อที่ 6.1 ประกอบกับเหตุในการออกหมายจับของประเทศเยอรมัน และเหตุในการกักขังผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี มาปรับใช้กับการออกหมายจับของประเทศไทย เพื่อให้ศาลได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างเป็นธรรมอย่างแท้จริง โดยคำนึงว่าผู้ต้องหานั้นเป็นประธานในคดี และต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์

ประเด็นที่สอง ปัญหาการส่งหมายเรียกผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ขอเสนอเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 56/1 รายละเอียดดังนี้

“มาตรา 56/1 การส่งหมายเรียกแก่ผู้ต้องห่าจะส่งด้วยวิธีดังต่อไปนี้ก็ได้

(1) ดำรวจเป็นผู้ส่งให้แก่ผู้รับโดยตรง

(2) ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หรือวิธีอื่นใดตามที่เห็นสมควร เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหา

การส่งหมายเรียกตาม (1) ถ้าผู้ต้องหาปฏิเสธไม่ยอมรับหมาย ให้วางหมายเรียกไว้ ณ ที่นั้น เมื่อได้ทำดังนี้แล้วให้ถือว่าการส่งหมายเรียกนั้นเป็นการถูกต้องตามกฎหมาย

ถ้าการส่งหมายเรียกตาม (1) ไม่สามารถจะทำได้ เนื่องจากไม่พบบุคคลผู้รับหมายให้นำหมายเรียกนั้นกลับมารายงานให้ผู้ออกหมายทราบ และผู้ออกหมายจะสั่งให้ส่งโดยวิธีการปิดหมายเรียกนั้นไว้ในที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนา หรือสำนักทำ कारงานของผู้ต้องหาก็ได้ กรณีเช่นว่านี้ การกำหนดวันและเวลาที่จะให้มาตามหมายเรียกตามมาตรา 54 นั้น ผู้ออกหมายต้องเผื่อเวลานัดหมายออกไปอีก 15 วัน นับแต่วันปิดหมายด้วย

การส่งหมายเรียกตาม (2) ให้ส่งไปยังภูมิลำเนา หรือสำนักทำ कारงานของผู้ต้องหา หรือถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบัน (ถ้ามี)”

เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปมาก จึงต้องนำแนวความคิดเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมมาประยุกต์ให้มีวิธีปฏิบัติที่เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคหนึ่ง หากการส่งหมายเรียกผู้ต้องหาจะกระทำตามเดิมแบบสมัยก่อนย่อมส่งผลให้เกิดความล่าช้าและข้อผิดพลาดดังที่ได้กล่าวไปแล้ว จึงไม่ควรปิดกั้นหรือจำกัดให้ใช้แต่วิธีการที่ล้าสมัย ด้วยเหตุนี้การส่งหมายเรียกจึงเห็นสมควรให้ถูกปรับปรุงเพิ่มเติม โดยนำแนวทางของประเทศสิงคโปร์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย รวมถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาปรับใช้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

ประเด็นที่สาม ปัญหาการเพิกถอนหมายจับผู้ต้องหากรณีไม่ได้หลบหนี

ขอเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68 รายละเอียดดังนี้

จากเดิมบัญญัติว่า

มาตรา 68 “หมายจับคงใช้ได้อยู่นกว่าจะจับได้ เว้นแต่ความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความ หรือศาลซึ่งออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน”

แก้ไขเพิ่มเติมข้อความดังนี้

มาตรา 68 “หมายจับคงใช้ได้อยู่นกว่าจะจับได้ เว้นแต่ความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความ หรือศาลซึ่งออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน

ในกรณีที่พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน บุคคลตามหมายจับ สามी ภริยา หรือญาติของบุคคลนั้น เห็นว่าไม่มีเหตุที่จะออกหมายจับตามมาตรา 66 (1) ให้ยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาเพิกถอนหมายจับ เพื่อให้หมายจับเป็นอันสิ้นผล”

เนื่องจากหมายจับเป็นเครื่องมือที่มีความมุ่งหมายในการใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล การออกหมายจับจึงต้องคำนึงถึงเหตุความจำเป็นในการนำตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐ ดังนั้น เมื่อเหตุในการกักขังไม่มีอยู่อีกต่อไปแล้ว ก็ไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องจำกัดเสรีภาพของผู้ต้องหานั้นไว้

เฉกเช่นเดียวกับการออกหมายจับ จึงเห็นควรนำข้อกำหนดกฎุโทษที่ 6.1 ประกอบกับหลักเกณฑ์การเพิกถอนการกักขังของประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี และสิทธิของผู้ต้องหาในการยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาเพิกถอนหมายจับของประเทศเยอรมัน มาปรับใช้กับการเพิกถอนหมายจับในกฎหมายไทย